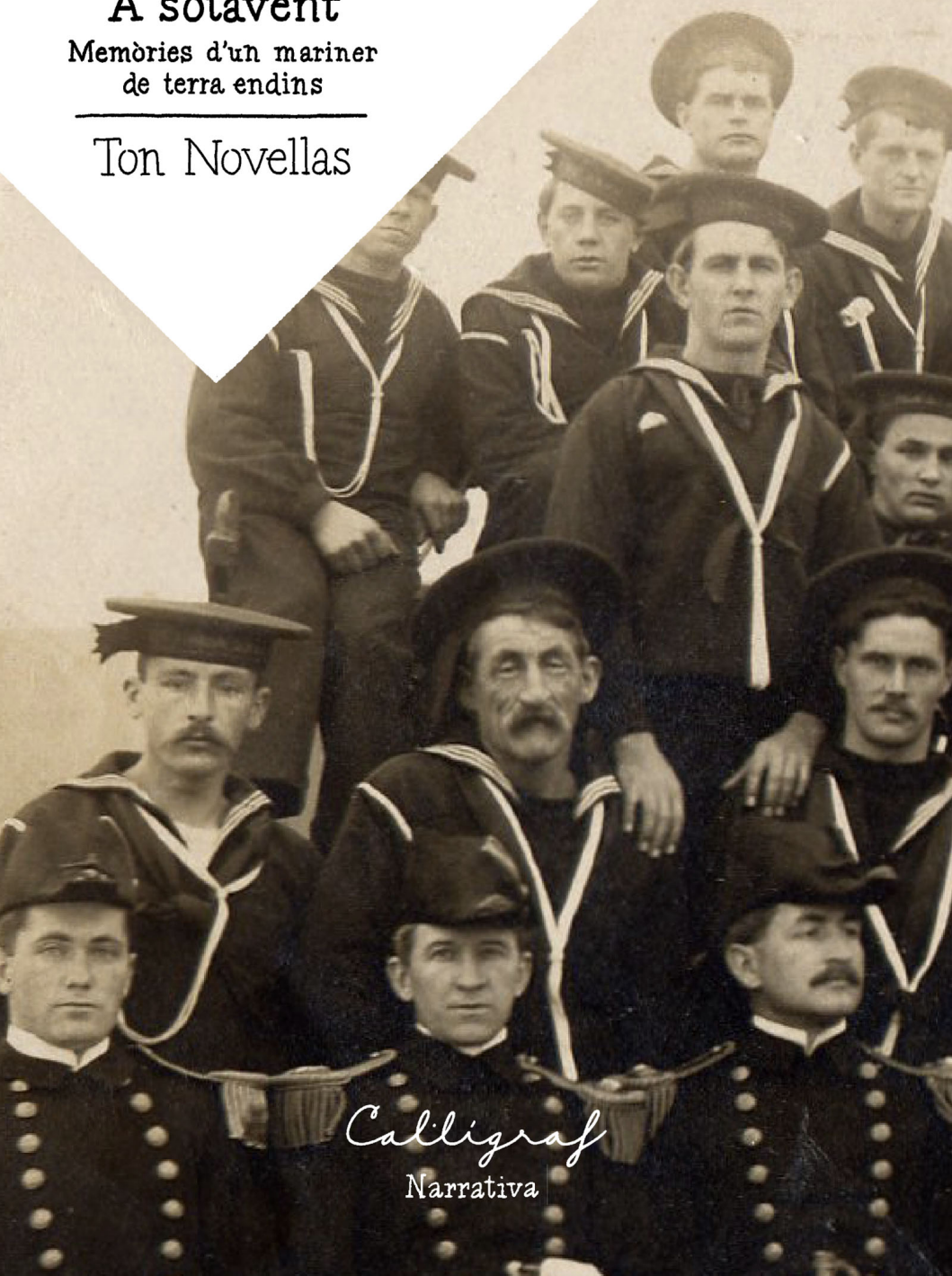

A sotavent

Memòries d'un mariner
de terra endins

Ton Novellas

Calligraf
Narrativa

A sotavent.

Memòries d'un mariner de terra endins

Ton Novellas

A sotavent

Memòries d'un mariner
de terra endins

Ton Novellas

Calligraf

**A sotavent.
Memòries d'un mariner
de terra endins**

Ton Novellas

Edicions Cal·lígraf
Figueres, 2022

Primera edició — abril de 2022

La publicació d'aquesta
obra ha rebut el suport
de la Diputació de Girona.

Diputació de Girona

Publicació

Edicions Cal·lígraf, SL
Monturiol, 2, 1r 1a
17600 Figueres
Tel. (0034) 615 261 764
www.edicionscalligraf.com
info@edicionscalligraf.com

Disseny i maquetació

Plàcid Busquets

Correcció

Núria Garcia Caldés

Impressió

DC Plus, Serveis Editorials

ISBN

978-84-125267-0-7

Dipòsit legal

GI 617-2022

© del text

Ton Novellas

© de la fotografia de coberta

Ton Novellas

© d'aquesta edició

Edicions Cal·lígraf, SL

TAULA

Prefaci	15
Malifetes i xurriaques	21
La primera volada	45
La gran ciutat	51
França	63
Tornada a Barcelona	73
Amb esgarrapacristos	81
Home a l'aigua!!	93
Austràlia	117
Atacama	127
Tocopilla	149
Hamburg	155
Cap d'Hornos	165
Nitrat	175
Iquique	191
Retorn a Europa	205
No vol ser manat	211
Lady Everel	217

Tocant fons	229
Alaska. Primer any	255
Alaska. Segon any	267
Alaska. Tercer any	281
Alaska. Quart any	291
Llúdrigues	299
El desenecís	325
TERMES NÀUTICS	333

*Dedicat a la Joanna, la Bet, la Jordina, l'Anna i l'Iu perquè
la memòria del seu rebesavi perduri en ells.*

Agraïments:

*a la Francina, la meva companya, a en Ramon i la Clara, i a
l'Agustí, sense ells no hauria acabat el llibre.*

*També a tots els amics i amigues, companys i companyes que
han tingut la paciència d'esperar-lo.*

Nota de l'autor:

Molts dels personatges de l'obra són reals, però els noms no sempre es
corresponen.

Els fets... podrien haver passat de veritat.

Soledad de los mares, poblada de gaviotas...
horizontes avaros a mis ansias remotas...
nostalgia de una tierra fantástica y glacial,
donde yo, al apagarse mi vida aventurera,
cayese sobre el puente de mi nave viajera,
envuelto en la bandera de una aurora boreal

ROBERTO IBÁÑEZ

Prefaci

Fa ben poc que va morir el meu germà Bienvenido, un any més gran que jo, l'únic dels meus germans que encara vivia al poble. De petits havíem estat molt units i érem companys de trapelleries. Però feia molts anys que estàvem renyits i no ens parlàvem. Quan li va arribar l'hora em va fer cridar, vaig anar a veure'l, i allà, al seu llit de mort, ens vam abraçar mentre les nostres llàgrimes es barrejaven.

És l'últim membre de la família que he vist.

Als meus pares i els meus germans, tret de la Rosa, no els he vist més des que em van robar i enganyar a la tornada d'Alaska fa més de cinquanta anys.

Quan em vaig instal·lar a Marçà, l'any 1934, els pares ja eren morts i tots els meus germans n'havien marxat. Només quedava en Bienvenido, que quan ens vèiem a distància, si podíem, ens llançàvem un bon roc. Mai ens vam parlar com no fos per dir-nos el nom del porc.

Diuen que el temps posa les coses al seu lloc. No ho veig així. El temps, el que fa és fer canviar les persones, i

tu t'esforces a adaptar-te a l'entorn, que també és canviant. Però els records persisteixen, no cal tenir memòria, els tenim gravats al cervell i quan menys t'ho esperes, a cops a traïció, et colpeixen amb més nostàlgia que ràbia.

Ara, aquí, assegut al pedrís, davant del mas, sembla que el temps s'hagi aturat. Però, el meu cos em recorda cada dia la seva petjada. És inexorable, no s'atura mai. També el mas ha patit el pas dels anys, en deien la Caseta de la Llúcia, jo sempre n'he dit el Maset, potser perquè, com jo, no ha tingut mai grans pretensions.

El sol es va ponent pel costat de Marçà, darrere de la Miloquera, la muntanya queda retallada i al seu peu es veu el poble amb el campanar. Penso que el meu sol fa temps que s'ha post. Amb l'obliqua llum del capvespre faig l'última ullada al camp de flors que hi ha entre la casa i la carretera.

No fa gaire va venir a veure'm un dels nets i em va trobar assegut al mateix lloc, mirant les flors. Em va preguntar:

—Avi, què hi tens plantat, en aquest bancal?

—Flors.

—Flors? Flors de què? —va tornar a preguntar.

—Flors, simplement flors.

Va tornar a insistir tot dubtant.

—Però...? Per a què les fas servir? Quin profit en treus?

—Mira, com t'ho explicaria. A la teva àvia li agradaven les flors. Com que teníem ruscós, les plantava per tot arreu perquè les abelles en traguessin el millor. Es delia per les flors, l'olor, el tacte i els colors, però mai vaig veure que en tallés o n'arranqués cap. Deia que no volia matar-les.

Em mirava estranyat. Potser pensava que el cap em desvariava.

—Ara planto un bancal només amb flors —vaig seguir— i, així, a la fi de la jornada, cansat, quan el sol comença a amagar-se, m’assec aquí al pedrís, miro les flors i em sento a prop seu.

No va respondre. El silenci es va fer llarg però suau, sense neguit, ple de serenor. A la fi, em va passar el braç per l’espatlla i em va fer un petó a la galta, arrugada i humida.

Ara torno a romandre sol, ja no tinc neguits, estic a punt, només tinc pau. Pau, que difícil és tenir-ne! Cal arribar a vell per estar en pau amb un mateix? Sigui com sigui, estic tranquil.

No sempre ha estat així. La carretera que passa per davant del Maset ara està asfaltada i de tant en tant se sent la remor d’un motor de cotxe circulant amb pressa cap a Marçà o cap a la Torre de Fontaubella, que són els pobles que uneix.

Fins fa pocs anys aquesta mateixa carretera no estava asfaltada. Era polsosa en temps de sequera i enfangada en temps de pluja.

Tanco els ulls i em veig a mi mateix corrent cap al riu a banyar-me o anant a robar fruita fent campana a l’escola. No vaig ser un angelet, més aviat tirava a dimoni.

Repasso la meua vida i no puc més que estremir-me recordant les mil peripècies i vicissituds que he passat. He vist l’amor i la mort ben a prop. He conegut l’amistat i l’enemistat. El mar ha estat un dels meus grans amors, gelós, que a cops m’ha abraçat amb la pretensió de sotmetre’m a la seva voluntat. De vegades els vents m’han aca-

ronat els cabells i d'altres m'han intentat estavellar contra les roques. He recorregut el nord i el sud, l'est i l'oest i he vist gent de tota mena; bons, dolents, amables, violents, generosos i traïdors. He buscat Déu i he trobat la terra.

Tot i que havia pensat que tornant trobaria la pau i la felicitat anhelada no va ser així; vaig haver de lluitar dia a dia per arribar a tenir un mínim de dignitat i respecte per a la meva família i per a mi. La mort i la guerra m'han deixat a dins ferides i cicatrius que ja mai més es podran guarir.

La meua vida ha estat atzarosa. Als deu anys vaig fugir de casa. No acceptava l'autoritarisme dels pares ni dels mestres. Després, la vida m'ha portat a tractar amb gent que m'ha fet abaixar el cap. M'he abocat a l'abisme de la vilesa, de la infàmia, de la roïnesa i de la depravació, però he tingut prou ànim per sortir-me'n.

No he tingut mai riqueses però he viscut una vida rica. No he tingut fortuna però he estat un home afortunat.

Aquests dos últims anys he viscut sol, aquí al Maset. Un parell de cops al mes ve la meua filla a veure'm i de tant en tant algun dels meus nets. Dos anys que he conviscut amb els records d'una vida agitada i poc comú. Si cregués en Déu pregaria per les meves atzagaiades. No és així. Però sento vergonya d'haver-les fet. Vaig rectificar a temps. No obstant les paraules de la mare Piqué encara em ressonen a dins del cap: «Ets dolent, però no pateixis, la vida te lo tornarà amb escreix». La bona dona no es va equivocar.

No sento rancúnia envers el pare ni els germans. Amb en Bienvenido vam quedar en pau. De la mare me'n queda un record dolç, només enterbolit per la por que li feia el pare i que la dominava.

Ja no m'aixecaré d'on estic assegut. El verí de la infecció se m'ha estès pel cos. El sol es pon per la Miloquera i a poc a poc els tons es van suavitzant. Els grocs i els vermells de la posta es van tornant blaus i verds profunds. L'horitzó s'ha fet llunyà, ara és el mar que toca el cel i mentre aquest mar es va encrespant amb bromera blanca, m'enfilo pels obencs fins dalt del masteler deixant-me gronxar, fins que una veu crida:

—Home a l'aigua!

Malifetes i xurriaques

Eren les acaballes de la tardor, començava a clarejar i aquell dia feia un fred que pelava. En Bienvenido i jo anàvem caminant de pressa per fer-nos-el passar, amb les mans a la butxaca i el nas i les orelles vermelles.

Feia uns dos mesos que assistíem a classe. Abans d'arribar als safarejos, vam trobar els germans Pellicer amb en Ramon de cal Baster, tots al voltant d'una foguera que havien encès per escalfar-se. Parlaven de fer campana, i a mi em va semblar una gran idea, però en Ramon no va voler saber-ne res, al contrari, va dir que ho diria al mestre i se'n va anar.

—Joanet —em va parlar el gran dels Pellicer, que devia tenir uns dotze anys—, què diràs a ta mare si te pregunta el que hem fet a classe?

—Què t'empatolles, mano? No cal dir res.

—Bienvenido, què en penses? —em vaig girar cap al meu germà.

En Bienvenido estava indecís.

No li agradava el nom de Bienvenido, sovint els nois

del poble n'hi feien befa. Renegava del seu padrí per haver triat aquell nom.

A mi en van posar Joan. Joan Salvador Barceló Castellví.

Salvador perquè vaig néixer el vint-i-cinc de desembre de 1884 a Marçà, al si d'una família amb molts fills i pocs recursos, que vivia del conreu i de l'explotació forestal.

Soc el quart d'una prole de deu, sis nois i quatre noies, alguns d'ells morts de petits i d'altres de més grans però que fa anys que ja no hi són, i encara uns altres van marxar a Amèrica i pràcticament els he perdut el rastre.

El meu poble és al Priorat, a la província de Tarragona. Ha estat sempre terra de vinyes, oliveres, ametllers i avellaners. Aquests cultius s'estenen al llarg de la vall que forma la riera de Marçà, des de la Miloquera fins al peu de la mola de Colldejou.

Avui dia la vida és més accelerada, i el camp compta amb l'ajut de maquinària que facilita el treball de la terra. Fins no fa tants anys els camps es conreaven a mà o amb l'ajut d'un cavall o d'una mula. Energia de sang, en deien.

També els transports han experimentat un progrés espectacular. El trànsit de mercaderies i de persones es feia en carro o tartana. Viatjar de Marçà a Reus, on es concretaven els negocis, representava un fotimer d'hores, i normalment la gent estava obligada a fer nit a Reus per tornar l'endemà.

No hi havia carreteres, només la general de Tarragona a Alcolea del Pinar, que passava a uns tres quilòmetres del poble. La majoria del transport es feia a llocs de bèsties i els que tenien recursos amb carros.

Pràcticament la majoria de gent gran eren analfabets, no va haver-hi mestre al poble fins a l'any 1890. Pocs sabien on era Barcelona i molts no havien vist mai el mar.

Sortosament per a la comarca, l'any 1890 es va inaugurar la línia de tren de Barcelona a Madrid, que no es va acabar fins al 1895. Va ser un canvi radical. Per les vies van lliscar cultura, mercaderies, negocis i relacions socials. Reus només estava a dues hores i Barcelona, increïble!, a només cinc. Va arribar gent de fora i es va instal·lar al poble, entre ells el mestre. Altra gent del poble va marxar, un d'ells el meu germà gran, en Josep, que se'n va anar a treballar a Barcelona.

Així, doncs, devia ser l'any 1893, a punt de fer els nou anys, i amb l'arribada del mestre, que la mare em va enviar a l'escola amb en Bienvenido. L'escola estava a l'altre extrem del poble i des de casa hi havia un parell de quilòmetres, de manera que creuàvem per les pedres roges fent dreuera i, després, enfilàvem el camí que duia als safarejos i, més enllà, la font a l'entrada del poble. Després pujàvem pel costat de la plaça de la Casa de la Vila, i arribàvem al camí ral de Mora on hi havia la casa del mestre.

El senyor Fèlix, el nou mestre, era un home baixet i rodanxó, amb un ventre prominent i comprimit dins d'una armilla plena de taques, amb una cadena que li penjava des del segon botó fins a la butxaqueta de l'armilla, on hi duia el rellotge. Per sobre de l'armilla sobresortia el coll de la camisa, d'una dubtosa netedat, i del qual penjava, una mica de gairell, un llaç negre. Tenia unes galtes molsudes i vermelles, amb un nas de ganxo que aguantava unes ulleres de carei que sempre li quedaven ancorades a la punta, i et mirava per sobre amb ulls de garrí. Tenia

només cabells al damunt de les orelles, se'ls havia deixat créixer i se'ls pentinava d'esquerra a dreta intentant dissimular la calba, i allò feia més evident i grotesca la manca de cabells. Vivia sol a la mateixa escola, no estava casat i les hores sense classe les passava al cafè del poble, jugant a cartes o al dòmino.

A la façana de l'escola hi havia una campana amb una cadena fixada al batall i cada matí, a les nou, la feia sonar durant un parell de minuts; qui arribava després rebia un cop de regle als dits. Al migdia, quan el campanar de l'església tocava les dotze, anàvem a casa a dinar i a les dues de la tarda tornava a fer sonar la campana, plantat al costat de l'entrada mentre amb el regle es fustigava el camal del pantalons.

D'escola només en tenia el nom. Les classes es feien en una habitació amb dos grans finestrals. A les parets, per mor de la humitat, la pintura i el guix queien. A l'extrem contrari a la porta d'entrada hi havia una taula massissa amb calaixos i una cadira de braços. Darrere, es repartien l'espai una pissarra, un mapa d'Espanya, un Sant Crist i una foto de la reina Maria Cristina emmarcada. A la resta del que se'n podia dir aula, hi havia quatre bancs sense pupitre, i allà ens assèiem. Disposàvem d'una petita pissarra amb un guix i un drap per esborrar. El paper, en aquell temps, era un luxe, i el paper blanc per a nosaltres no existia.

Devíem ser tretze o catorze alumnes dels set als dotze anys. Els pares volien que els nois més grans feinegessin al camp i a nosaltres ens enviaven a l'escola més per tenir-nos controlats i que no féssim trapellereries que no perquè aprenguéssim a llegir i escriure, cosa que la majoria

dels homes i les dones del poble no sabien fer. A comptar ja se n'aprenia sense anar a l'escola.

Les poques famílies que ho podien finançar enviaven els fills a estudiar a un internat a Reus o a Tarragona, i els de cal Montclús, que eren els més rics, havien enviat el fill als Salesians de Barcelona.

En Bienvenido seguia dubtant.

Així que aquell dia el vaig encarar i li vaig dir:

—No sigues babau, ja és tard, lo senyor Fèlix ha tancat l'escola —em vaig encarar a tots tres—. Sou uns cagats. Anem a robar moniatos a l'hort dels Piqué. No se n'adonaran. Estan podrits de moniatos i calés.

Jo era el més petit, però la sang em bullia més que a ells i tenia ben clar que aquell dia no aniria a escola. A la fi els vaig convèncer i es van deixar portar. Ens vam aixecar i, saltant la tanca, vam dirigir-nos al bancal dels Piqué. Amb pals i amb les ungles en vam desenterrar uns quants de grossos, vam omplir-nos les butxaques i la pitrera de moniatos i vam tornar a saltar la tanca.

Vam pensar que coure els moniatos allà mateix podia ser perillós, estàvem massa a prop del poble i era millor fer-ho en un altre lloc. Ens vam esmunyir entre les últimes cases i la falda de la muntanya de la Miloquera agafant el camí de Capçanes, i a mig quilòmetre vam encendre una foguera.

En Josep Pellicer es va quedar a coure'ls. Mentre, vaig agafar una branca d'avellaner i vaig tornar a l'hort dels Piqué seguit pel meu germà i en Jaume Pellicer. Ens vam posar enmig dels bancals de faves i, aquesta vull, aquesta no vull, vam anar destrossant les plantes. Després els pèsols, les escaroles, els alls... fins que no en va quedar cap

de sencera. Brandava la branca d'avellaner fent-la brunzir a tort i a dret, veient com les tiges es partien per la meitat i les fulles s'esmicolaven.

Encara ara no entenc què em va moure a fer aquella bretolada. Els Piqué, sobretot la dona, eren una família que es vantava de ser el puntal del poble. Ell n'havia estat batlle durant anys i ella es passava la vida a l'església raspallant el mossèn i organitzant rosaris i romeries. La mare, que també era molt de missa, l'admirava, i sempre ens feia esment de la seva distinció i de com de ben educats eren els seus fills. Potser dins meu covava ressentiment envers aquella dona i el que l'envoltava. Tot i això, no hi havia justificació per aquell fet.

Satisfets de la nostra gran gesta vam tornar amb en Josep i ens vam cruspir els moniatos. Poc després la campana de l'església va tocar les dotze.

—Manos marxem, és hora de tornar, s'ha acabat l'escola —va dir en Josep que no s'havia tret la por del cos en tot el matí.

Ens vam conjurar a no dir res del que havíem fet.

Vam tornar a casa com si no hagués passat res, com si tornéssim de l'escola. A la tarda vam anar a classe fent cara de bons nens i quan el mestre ens va preguntar per què no hi havíem anat al matí vam dir-li que el pare ens necessitava per a les feines del camp. Quan vam tornar a casa la mare no semblava pas gaire contenta.

Dissortadament, quan el pare va arribar al capvespre, la mare, que no ens havia dit res, ho va explicar tot al pare. L'Agustina de cal Sirgu ens havia vist fer la destrossa, li va faltar temps per anar a explicar-ho als amos de l'hort i a la mare, i després ho va esbombar pel poble.

El pare era d'aquells homes d'una voluntat de ferro, i creia que tenia dret sobre la vida i la mort de la seva família. Amb la mirada ens feia tremolar a tots. Era de no gaire alçada, però de complexió forta i amb una força desmesurada. Quasi mai reia, i quan ho feia era forçat. No era pròdig en carícies. Jo no en recordava cap, i tampoc li havia vist fer cap petó o manyaga a la mare malgrat haver-li fet deu fills. Sempre tenia, penjat al menjador, un fuet que utilitzava a la més mínima.

Quan va arribar no va obrir la boca, ens va agafar el meu germà i a mi, un per cada braç i, arrossegant-nos, ens va portar a casa dels amos de l'hort. Allà ja hi havia els Pellicer amb els seus pares.

Ens van fer agenollar tots quatre i demanar perdó, i ens van fer jurar que mai més intentaríem res que s'hi assemblés, al que havíem fet, cosa que per descomptat vam fer sense protestar. Els nostres pares volien pagar els desperfectes, però aquella bona gent no ho van voler de cap manera. La dona de la casa sí que volia que ho paguéssim, però els fills i el marit no.

Ella em va mirar, va assenyalar-me amb el dit i va dir:

—Estic tan segura que aquestos tres no ho tornaran a fer com ho estic que a tu, xiquet, aquesto jurament no te servirà de res, seguiràs igual. Ets xic però tens massa picardia. El que te diuen, per una orella t'entra i per l'altra te surt. Ets dolent però no pateixis, la vida te lo tornarà amb escreix.

—Li prometo que d'ara endavant canviaré —vaig contestar-li.

—Déu ho vulgui —va respondre—, però serà més

fàcil que les aigües vagin riu amunt que tu canviïs de forma d'esser.

Quan vam arribar a casa ja era negra nit. El pare va explotar, ens sermonejà i amenaçà.

—Què us heu pensat, miserables, que podeu anar pel món fotent lo facinerós, sense respectar ningú? Tinc de passar vergonya per valtros? Jo soc un home respectat. Per culpa de valtros la gent dirà que no os he sabut educar. Us juro que abans que la gent parli malament de naltros os arrancaré la pell a tires. Sou la vergonya de la família, i tu, Joanet, només penses com fer lo mal. Ja te'l trauré jo, aquesto vici; a cops!

Mentre parlava havia agafat el fuet i va començar a repartir fuetades fins que el cor li va dir prou; ens va enviar al llit sense sopar i amb l'ordre que estaríem tancats al celler a pa i aigua durant un mes.

Devien de ser quarts de sis de la matinada que la mare ens va despertar i a la llum de l'espelma vaig poder veure que tenia els ulls vermells d'haver plorat. Feia fred i teníem el cos adolorit pels cops rebuts. Vam baixar les escales en Bienvenido i jo sense obrir la boca. El pare ens esperava a la cuina amb la llar de foc apagada. La sensació de fred va augmentar. La seva figura dibuixava una gran ombra a la paret, una ombra que anava dansant al ritme del ble del llum d'oli que també es veia obligat a dansar pel corrent d'aire. Estava assegut a la taula i menjava un tros de pa amb oli. Amb la boca plena va dir-nos:

—Ja que no voleu passar per l'adreçador a les bones, lo passareu per les males. Tindreu una pila d'hores per pensar en lo que heu fet i, quan los budells se os cargolin de gana i los ulls se os omplin de llàgrimes, os ado-

nareu de lo mal que heu fet. Sobretot recordeu la pallissa que ahir a la nit os vaig donar, haurà estat una carícia al costat de la que os daré si hi torneu.

Dit això, amb un dels meus germans grans, l'Eusebi, ens van portar al celler i van tancar la porta amb clau.

Vam sentir com el pare li deia a la mare el que havia de fer amb nosaltres.

—Pa i aigua, res més, i que no et passi per lo cap donar-los altra cosa.

Poc després pujaven al carro i marxaven. Nosaltres sabíem que ja no tornarien fins tard, quan es fes fosc. També sabíem que quan ell donava una ordre s'assegurava que es complís, no suportava que ningú l'enganyés.

Ens vam arraulir l'un amb l'altre per mirar de tenir escalfor i vam quedar endormiscats. Devien ser les nou quan vam començar a deixondir-nos. La llum somorta d'aquell dia de tardor entrava per l'esclatxa del porticó de l'única finestreta que hi havia al celler i que donava a la part de darrere de la casa. A la minsa llum que entrava, vam començar a explorar-lo per si trobàvem alguna cosa per menjar, però allà no hi havia res; només botes i portadores, i tota la mena d'aparells que pot necessitar un celler. Res que es pogués menjar.

—Escolteu! —era la mare que ens parlava des de la part de fora de la porta del celler—. Vaig a lo safareig del poble a rentar la roba. Quan estigui de volta, si haveu estat bons minyons os portaré menjar. No serà pa i aigua com os ha dit lo pare, serà millor àpat, però sobretot per res de lo món ho digueu a ningú. Si lo pare ho arriba a saber lo passarem tots malament i los que més sortireu perden sereu valtros.

La mare era menuda i semblava fràgil, però era un nervi, tot el dia estava traginant amb les feines de la casa, es cuidava de l'hort, que hi havia darrere de la cuina, i del bestiar amb l'ajut de les filles. Malgrat tot, no es queixava ni defallia, ni tan sols en els llargs embarassos. El poc temps que li quedava anava a l'església, sobretot els diumenges, fent gala d'una profunda convicció religiosa, cosa que no era compartida pel pare ni per la majoria dels fills. La pobra dona havia de lluitar contra un marit autoritari i sovint violent per defensar uns fills que eren de la pell de Barrabàs. Cal dir que, moltes vegades, si no hagués estat per ella no ens hauríem lliurat d'uns càstigs severos que no sempre mereixíem.

Per descomptat que li vam prometre que seríem bons nois i ens en vam acomiadar. Però ja en portàvem una de cap. La nit abans no havíem sopat, eren més de les nou, no havíem menjat ni begut res, i, la gana i la set feia que els budells se'ns regressin. Així que tan bon punt la mare se'n va anar que vam començar a buscar la manera de poder sortir d'aquella presó. Certament, el celler era una ratera i no se'n podia sortir si no era per la porta; només hi entrava la llum per la finestreta del darrere i per les escltexes de la porta, des de les qual podíem veure la gran taula de postades que teníem sota l'emparrat. En aquells moments hi havia una absoluta soledat, tots havien marxat.

La situació no era gaire encoratjadora, maleïda la gràcia que ens feia estar a pa i aigua durant un mes. Vam seure a terra amb l'esquena recolzada a la porta i vam començar a discutir, en Bienvenido em va retreure que, per culpa meva, ell es trobés en aquella situació. Jo

li vaig contestar que era prou gran, més que jo, per saber on anava. Quan es menjava els moniatos i destrossava el sembrat no en feia pas, d'escarafalls.

—Joanet —va dir després d'un llarg silenci—, tu creus que podries sortir per la finestreta? Jo no hi passaria, però tu ets mes xic, per què no ho proves?

Sense dir res, d'un bot em vaig posar dret, i en un segon estava enfilat damunt la bota. Vaig obrir el porticó i vaig aixecar la tela metàl·lica per poder veure l'amplada de la finestra; realment era molt petita, però jo en aquell moment anava embalat, res em podia treure del cap la idea de sortir a fora. Si la testa hi passava podia passar-hi la resta del cos. Dit i fet. Vaig passar primer el braç per fer força en direcció a fora. El cap va passar més fàcil del que em pensava, després les espatlles i la resta ja va ser bufar i fer ampolles. No hi havia ningú de la família, tots estaven al tros o al poble, i corrent vaig donar la volta a la casa per obrir la porta del celler, però estava tancada amb clau i la clau no era al pany.

—Bienvenido, no puc obrir-te, no hi és la clau, què faig?

Va renegar molt emprenyat i vaig sentir com donava cops de peu arreu.

—Mira si trobes alguna cosa per menjar i beure —va contestar mig somicant.

El dia era fred i el cel grisós, totes les portes de la casa estaven tancades i jo no tenia ganes d'anar a buscar res de menjar per l'hort, era l'entrada de l'hivern i poca cosa hi havia per poder posar-se a la boca. Vaig donar altra volta a la casa i vaig fitar la finestra de dalt de les golfes on sabia que la mare tenia el rebost i guardava, sota clau, les

viandes de la matança del porc, figues llegides, avellanes, ametlles, conserves, tomates de penjar, panotxes... en fi, tot el que es podia guardar per poder passar l'hivern. Les golfes estaven en un segon pis i enfilarse per la paret no semblava gens fàcil, però el pensament d'estar tot un mes tancats al celler a pa i aigua —encara que la mare ens portés alguna cosa de tant en tant— no em semblava gens esperançador. Si podia rapinyar queviures del rebost ja serien figues d'un altre paner.

Dins meu creixia la rancúnia cap al meu pare, considerava que el càstig era desproporcionat i que tal vegada jo era un fill maleït. Mai havia rebut del pare cap gest d'afecte o estimació, només bufetades i cops de xurriaques, semblava que li fes nosa i que per a ell només existien els altres fills, sobretot els grans. La meva petita venjança seria passar el mes tancats al celler, però atipant-nos de valent.

Amb aquest pensament, i amb els ulls negats, em vaig encarar amb la paret. Sabia que era difícil, que si queia em podia matar... però això no em va fer tirar enrere per perillós que ho veiés. La paret estava per arrebossar, vaig descalçar-me i, agafant-me a les pedres amb mans i peus, vaig anar pujant fins arribar a la finestra. També tenia tela metàl·lica, cosa que m'ho va posar més difícil, però ja havia arribat a l'ampit de la finestra. Donar un cop de cap a la tela metàl·lica i saltar a dintre va ser tot una. Per sort aquelles finestres només tenien l'enreixat, perquè hi circulés l'aire.

Allò era el santuari de la mare, no ens hi deixava entrar mai i sempre estava tancat amb clau. Per un moment vaig pensar en el disgust que li donaria encara que sabia

que en el fons m'ho perdonaria. Ella era més comprensiva i molt patidora.

Així, doncs, no m'ho vaig pensar gaire i vaig anar arplegant fuets, llonganisses, cansalada, figues, fruita seca, pa tendre, fruita... i ho vaig anar tirant per la finestra. Quan el cor en va dir prou vaig intentar sortir per la porta però, com ja suposava, estava tancada amb clau. Així doncs, agafant aire, vaig sortir per on havia entrat, baixant amb molta precaució. Per dues vegades vaig estar a punt de caure. Un cop a terra ho vaig arplegar tot i per la finestreta del celler ho vaig anar passant al meu germà. Fet això, a dintre el celler ens vam fer un bon tiberi i, perquè el pare no ho veiés, ho vam amagar dintre d'una de les portadores que feien servir per tragar el raïm durant la verema.

Una hora més tard va arribar la mare, ens va cridar i ens va portar menjar. Ho recordo bé; pebrots verds fregits i un tros de bacallà amb fesols i una bona llesca de pa. Estàvem tips però ens ho vam menjar tot.

Va insistir que, sobretot, no ho diguéssim al pare, que si se'n assabentava la mataria. L'hi vam jurar.

Quan el pare va arribar a la nit, ens van treure del celler per anar al llit amb un tros de pa i un vas d'aigua. La mare li va demanar que ens deixés sopar amb la resta de la família, però els seus precés no van servir per res. La dona tenia els ulls vermells d'haver plorat, segur que abans havia intentat que ens aixequés el càstig, però el pare era inflexible. Quan ell donava una ordre no acceptava cap alternativa que no fos la seva, i ai d'aquell que li portés la contrària. La resposta a qui li plantés cara era violenta, res al món el podia fer canviar de parer, res el podia fer tornar enrere.